

Kommunledningsförvaltningen

Raine Katajamäki

raine.katajamaki@enkoping.se

Tema 2: Mellansvalsdemokrati

Demokrati- och arvodesberedningens bedömning

Under temat mellansvalsdemokrati i genomförandeplanen beslutade demokrati- och arvodesberedningen att undersöka vidare på följande tre frågor:

1. Kan det skapas demokratisk delaktighet via digitala system?
2. Hur vill Enköpingsborna bli informerade om de stora och aktuella frågorna som kommunen ansvarar för och arbetar med?
3. Vilka sätt finns det för att få med kransortsperspektivet och i vilka frågor?

Demokrati- och arvodesberedningen diskuterade de ovanstående frågorna på sammanträdet den 12 juni 2025 genom § 29 och konstaterade att det redan nu finns bra förutsättningar för utökad mellanvalsdemokrati. Kommunen har exempelvis flera relevanta styrdokument som ger goda förutsättningar för det fortsatta utvecklingsarbetet. Exempel på dessa styrdokument är Mall, Handbok respektive Riktlinje för medborgardialog, Program för landsbygdsutveckling samt Handbok för tillfälliga fullmäktigeberedningar. Från och med den 22 maj 2025 har invånare i Enköpings kommun även kunnat lämna in medborgarförslag direkt på kommunens webbplats genom den nya tjänsten e-förslag.

Utifrån de ovan nämnda goda förutsättningarna diskuterade demokrati- och arvodeskommittén möjligheten att kommunen i första hand skulle lägga fokus på ett bättre sätt att använda sig av de möjligheter som de antagna styrdokumenterna erbjuder. En konkret åtgärd som diskuterades var att kommunstyrelsen och nämnderna inför varje mandatperiod identifierar några frågor där medborgardialog behövs för att få invånarnas synpunkter. Detta skulle göra arbetet med mellanvalsdemokrati mer strukturerat och förutsebart.

Beredningen påpekade också att en framgångsrik medborgardialog kräver oftast en budget för att genomföra de beslut som fattas och att även dialog på den lägsta nivån av delaktighetstrappan skapar förväntningar hos invånarna. Ett möjligt alternativ för att möta detta behov är att skapa en särskild budget för kransorter. Detta skulle göra det möjligt för kommunen att genomföra konkreta åtgärder i en mindre skala baserat på resultaten från medborgardialogerna.

Kommunledningsförvaltningens bedömning

Ökad användning av befintliga styrdokument för systematisk planering av medborgardialoger

Kommunledningsförvaltningen stödjer tanken från arvodes- och demokratiberedningen om att kommunens nämnder i början av varje mandatperiod ska identifiera vilka medborgardialoger de vill genomföra under de kommande fyra åren och på vilket sätt. Detta skulle säkerställa att alla nämnder aktivt arbetar med mellanvalsdemokrati och använder de befintliga system och styrdokument för medborgardialoger som finns i kommunen.

Kommunledningsförvaltningen bedömer att om kommunen på ett mer systematiskt sätt börjar hålla medborgardialoger så medför detta i sig inte nödvändigtvis andra kostnader än den arbetsinsats som krävs från tjänstepersonerna för att genomföra och dokumentera dialogerna samt en viss ökning av arvoden och ersättningar till förtroendevalda. Tjänstepersonernas arbetsinsats för att genomföra medborgardialoger bör betraktas som en del av förvaltningarnas ordinarie verksamhet eftersom tjänstepersonernas uppgift är att bereda ärenden för beslut och att säkerställa att dessa är tillräckligt utredda. Därmed kan förslaget anses vara kostnadsneutralt i relation till de ambitioner som exempelvis Kommunfullmäktiges långsiktiga plan 2024 – 2027¹ och Riktlinjen för medborgardialoger² redan i dag ställer för de kommunala verksamheterna.

Genom ett mer systematiskt arbete med medborgardialoger kan kommunen även förbättra samarbetet mellan förvaltningar och nämnder. Enligt riktlinjen för medborgardialoger har tjänstepersoner och chefer ansvar för att se över hur andra förvaltningar och avdelningar kan involveras i den planerade medborgardialogen samt att kommunikationsstrategier och kommunikatörer har en konsultativ roll i genomförandet av medborgardialoger.³ Detta innebär att den förvaltning som ansvarar för planeringen och genomförandet av medborgardialogen bör samråda med kommunikationsavdelningen om möjligheten att utföra den planerade dialogen i samarbete med en eller flera andra förvaltningar.

Mer variation i medborgardialogerna kan leda till ökad användning av digitala system i dialogerna

Genom att nämnderna planerar medborgardialoger i ett tidigare skede bedöms förutsättningarna för kvalitativa dialoger förbättras. Detta innebär att det borde finnas mer tid att planera tydliga frågeställningar, hur dialogernas slutsatser ska hanteras samt hur kommunen bäst når dialogens målgrupper. På så sätt kan dialogerna genomföras på ett mer varierat sätt. SKR:s Dialogguide⁴ kan användas som stöd för dessa överväganden. Därigenom finns även möjlighet att möta de behov och önskemål som Enköpings invånare har uttryckt i tidigare enkäter. Bland annat handlar det om att på lika grunder erbjuda både fysiska och

---

¹ Se framför allt st. 3 under rubriken Samhörighet – i Enköping är vi delaktiga i vår egen och samhällets utveckling, s. 10.

² Riktlinje för medborgardialog, Kommunfullmäktige, 2024-02-13, § 17.

³ Riktlinje för medborgardialog, Kommunfullmäktige, 2024-02-13, § 17.

⁴ <https://dialogguiden.se/>, besöktes 2025-08-18.

digitala platser för medborgardialoger samt att kommunen fortsätter utveckla nya forum och sätt att mötas och diskutera frågor som rör Enköpings framtid.⁵

Befintliga system för invånarnas delaktighet

Kommunledningsförvaltningen vill betona att det snabbaste sättet för invånarna att föreslå ändringar är fortsättningsvis helt enkelt att ta kontakt med kommunen via formuläret som finns på kommunens hemsida. Invånarnas förslag eller synpunkter skickas till kommunens kontaktcenter som tar ärendet vidare till rätt person eller verksamhet.⁶ Därutöver ger satsningen på e-förslag goda förutsättningar för mellanvalsdemokrati och dessa två existerande system behöver kommunen fortsätta med att lyfta upp. Ett sätt att göra det skulle kunna vara att informera allmänheten om konkreta förbättringar som gjorts med anledning av synpunkter från invånarna.

Demokratiperspektivet i budgeteringen

Kommunledningsförvaltningen håller med beredningen om att en lyckad medborgardialog ofta kräver medel för att genomföra de åtgärder och önskemål som kommuninvånarna lyfter fram. Delvis av denna orsak är olika typer av kommunfels- och medborgarbudgeteringar vanliga runt om i världen.⁷

Med tanke på Enköpings aktuella situation med medborgardialogerna behöver kommunen ändå ta ställning till om kommunen ska fokusera på att förbättra invånarnas delaktighet i de stora beslut som kommunen tar eller om kommunen ska skapa ett nytt system för kransortsbudgetering. Dessa två alternativ utesluter inte varandra men kommunledningsförvaltningen bedömer att prioritet bör vara att förbättra kommunens arbete med mellanvalsdemokrati i kommunens ordinarie ärendehantering.

Dessutom innebär kommunens nuvarande ekonomiska situation att möjligheterna för betydande satsningar på särskilda kransortsbudgetar är begränsade. I slutändan är budgeteringen ett politiskt beslut men som jämförelse kan konstateras att storleken för den senaste investeringsplanen för skattefinansierade investeringar mellan år 2025 och 2034 är cirka 7,3 miljarder kronor. Mot denna bakgrund bedömer kommunledningsförvaltningen således att det skulle vara viktigt att beslut som finansieras av exempelvis investeringsbudget skulle föregås av mera systematiska medborgardialoger istället för att kommunen skapar särskilda kransortsbudgetar. Genom att flitigare använda sig av olika typer av medborgardialoger skulle det också vara möjligt för kommunen att bereda större ekonomisk och demokratisk betydelse för kransortsperspektivet jämfört med att kommunen tar fram en separat modell för medborgarbudgetering eller kransortsbudgetering.

Systematisk statistikföring av medborgardialoger för effektivare rapportering och planering

---

⁵ Medborgardialog i Enköping – Ett kommunikativt perspektiv, KS2022/979 2024-01-25, s. 6.

⁶ <https://enkoping.se/kommun-och-politik/lamna-forslag-eller-synpunkter.html>, besöktes 2025-08-18.

⁷ Se bland annat Medborgarbudget – En världsomspännande modell för demokratisk inflytande, SKR, 2019.

Kommunledningsförvaltningen föreslår också att kommunen börjar föra statistik över alla medborgardialoger som genomförs under året. Denna statistik skulle åtminstone innehålla följande information:

- Frågan som behandlades
- Ansvarig förvaltning och nämnd
- Tidpunkt för dialogen
- Uppskattat antal deltagare
- Dialogens placering på delaktighetstrappan

Förvaltningen som arrangerar en medborgardialog ansvarar för att informera kommunikationsavdelningen som i sin tur upprätthåller statistik över genomförda medborgardialoger. Informationen som samlas in på detta sätt kan vara användbar vid rapportering till Sveriges Kommuner och Regioner och vid planering av nya medborgardialoger.

Skillnaderna mellan medborgardialoger och tillfälliga fullmäktigeberedningar

Avslutningsvis i fråga om särskilda kransortsberedningar i form av en fullmäktigeberedning är kommunledningsförvaltningens bedömning att det är fullt möjligt att tillsätta tillfälliga beredningar för kransorter i form av fullmäktigeberedningar. En handbok för detta har redan tagits fram under innevarande mandatperiod. Kommunledningsförvaltningen vill dock betona möjligheten att i första hand arrangera medborgardialoger istället för att kommunen beslutar om att tillsätta fullmäktigeberedningar i kransorter. Fördelarna med medborgardialogerna är bland annat att dessa inte behöver tillsättas genom ett beslut i fullmäktige, såsom är fallet med fullmäktigeberedningarna, och att medborgardialogerna är generellt mer flexibla och formfria än fullmäktigeberedningarna som regleras av kommunallagen.

I vissa undantagsfall kan det emellertid finnas skäl för kommunen att föra dialog med invånarna i en fullmäktigeberedning. Detta kan vara aktuellt om frågan är komplex och kräver flera sammanträden för att hanteras eller om dialogen av någon anledning inte kan hanteras av kommunstyrelsen eller nämnderna.

Mot denna bakgrund rekommenderar kommunledningsförvaltningen att kommunen i första hand överväger att använda medborgardialoger för att föra samtal med invånare i kransorterna. I andra hand bör kommunen pröva om det finns ett behov och om det är lämpligt att tillsätta en fullmäktigeberedning i en eller flera kransorter.

Kommunledningsförvaltningen föreslår inför arvodes- och demokratiberedningen att:

- 1) Kommunens nämnder i början av varje mandatperiod ser över vilka medborgardialoger nämnden vill genomföra under den kommande fyraårsperioden.
- 2) Nämnderna stävar efter att på lika grunder arrangera både digitala som fysiska medborgardialoger.

- 3) Förvaltningen som arrangerar en medborgardialog ansvarar för att informera kommunikationsavdelningen som i sin tur upprätthåller statistik över genomförda medborgardialoger.